

DÖRTDİVAN TARİHİ İÇİN BİR KAYNAK:

F. K. DÖRNER'İN BİTHYNİON-KLAUDIOPOLİS (BOLU) MAKALESİ

Dr. Yasin ŞEN

Alman Arkeolojisi uzmanı Friedrich Karl Dörner, aynı zamanda Avusturya Bilimler Akademisi üyesi olan bir bilim adamıdır. 1911-1992 yılları arasında yaşayan Dörner'in Anadolu arkeolojisi alanında çok değerli çalışmaları vardır. Anadolu'da zaman zaman seyahatlerde bulunan Dörner, tespitlerini çeşitli yazılar, makaleler hâlinde neşretmiştir. Bizim burada söz konusu etmek istediğimiz çalışması "Bithynion-Klaudiopolis (Bolu)" başlığı ile yayınlanan ve dilimize Müşerref Kader tarafından tercüme edilen yazısıdır. Bu yazı Bolu Meslek Yüksek Okulu Dergisi'nde Ocak 1983'te yayınlanmıştır. Yazıdan bizi haberdar eden ise halkbilimci ve emekli öğretmen Dr. Abdullah Demirci'dir.

Dörner, bu makalesinde arkeolojik araştırmaların sonucunda Bitinya'nın kuruluşuyla ilgili tespitlerine yer vermektedir. Biz bu yazı içerisinde yer alan ve Dörtdivan'ın tarihine ışık tutabilecek bazı satırları burada söz konusu etmek istiyoruz. Dörner, alanda yaptığı araştırmalar üzerine ilçeye ve tarihiyle ilgili şu tespitlere yer vermektedir:

*"Dörtdivan¹ Yaylasında her yerde antik devrin izlerine rastlanabilir. Alan özellikle bugünkü Yağbaşlar Köyü yakınlarında, bir yerleşim alanı için idealdir. Düzlüğün batı kıyısındaki küçük tepeler rüzgar ve hava için hoş bir barınak teşkil ederler ve serin kaynaklarda iyi su temin ederler. Antik yapıların kalıntıları uzun zamandan beri yerleşik halk tarafından ortaya çıkarılmış ve rağbet gören bir inşaat malzemesi olarak her tarafa satılmıştır. Köydeki camide ezan taşı olarak 1.60 m. yüksekliğinde zengin profilli bir sütun bulunur. Bu profilli kaide ve sütun parçası üzerine müezzin bir merdiven gibi çıkar. Yağbaşlar'da, komşu Çalköy'de ezan taşı olarak büyük bir kaide bulunurken Mursalar'da da birçok antik spolienden yapılmış olan çeşme bulunmuştur. Bu arada Dörtdivan'da yaşadığım misafirperverliği şükranla anmadan geçemeyeceğim. Yarım yüzyıl önce G. Mandel yaylayı geçerken her yerde yerli halkın ters tutumuyla karşılaştığını, hatta kendisinden ekmek ve suyun dahi esirgendiğini dokunaklı sözlerle anlatmıştı. Bu nedenle ben her yerde karşılaştığım misafirperverlik ve yardımı belirtmekle mükellefim. Dörtdivan düzlüklerinde yaşam hâlâ ananevi şekilde sürdürülür. Ancak ben bu uzak köylerin yirminci yüzyıl huzursuzluklarıyla dolacağı günün fazla uzak olmamasından korkmaktayım." (F. K. Dörner, "Bithynion-Klaudiopolis (Bolu)", *Almancadan Tercüme: Müşerref Kader, Bolu Meslek Yüksek Okulu Dergisi, Ocak 1983, Sayı 5*).*

Dörner'in tespitlerinden birkaç hususu çıkarıyoruz. Birincisi Dörtdivan'ın antik yerleşim yerleri bakımından oldukça zengin bir yer olduğudur. Burada "Dörtdivan Yaylası" olarak kastedilen Dörtdivan'ın merkezi ve köyleri olmalıdır. Dörtdivan, Bolu'nun rakım olarak en yüksekte olan ilçelerinden birisidir. Bir diğer husus G. Mandel adlı bir araştırmacının da burada araştırmalar yaptığıdır. Mandel yerli halk tarafından çok iyi ağırlanmasa da Dörner, Dörtdivan'da iyi ağırlanmış ve yukarıdaki satırlarda yer alan bir misafirperverlikle karşılaşmıştır.

¹ Yazıda ilçenin ismi "Dört Divan" şeklinde kaydedilmiş. Biz alıntı yaparken mevcut şeklini tercih ettik.

Dörner'in makalesinde sözünü ettiği Yağbaşlar köyü ve çevresindeki yerleşim yerleriyle ilgili tespitleri oldukça önemli. Yağbaşlar'da "Manasur" diye anılan bir yerin olması, buradaki kale kalıntısı ve diğer izler çok köyün eskiden de bir yerleşim alanı olarak tercih edildiğini göstermektedir. Bu durum sadece Yağbaşlar veya Dörtdivan'da başka bir köye has bir durum değildir.

Aslında Dörtdivan'ın diğer köyleri ve yaylalarının önemli bir kısmı antik yerleşimlerin izlerini az çok muhafaza etmektedir. Özellikle Dörtdivan'daki bazı camilerde yazılı ve profilli sütunlarla beraber kitabeler de yer almaktadır. Bunlar büyük ölçüde incelenmemiştir. Dörtdivan'ın özellikle antik dönemlere ait birikimi toplu olarak değerlendirilmemiştir.

Dörtdivan'ın antik dönemlere ait zenginliğinin ve birikiminin tespit edilebilmesi için Mandel ve Dörner gibi alanda araştırma yapacak ihtisas sahiplerine ihtiyaç vardır. Özellikle yaylalar, köyler üzerinde durulmalı, mevcut malzemeler, sütunlar, kaideler, kitabeler, yerleşim alanları tespit edilmelidir. Dörtdivan'ın antik döneme ait kitabeler bakımından hayli zengin olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Söz gelimi Çavuşlar Camii ve Çardak Camii'nin kible yönündeki duvarlarda bulunan kitabeler, Aşağısayık köyünde musalla taşı olarak kullanılan yazılı sütun başı sadece birkaç örnektir. Bunları çoğaltmak mümkündür.

Dileriz ki, kültürü uzun yıllar ihmal edilmiş olan Dörtdivan'ın bu konudaki birikimi birilerinin dikkatini çeker de artık alana inip bir zahmet araştırmalarda bulunurlar.